

PERE M. SANS I ALTRES NATURALS DE LA DIÒCESI DE TORTOSA, DOMINICS A L'EXTREM ORIENT (S. XVI-XIX)

JOSEP SERRANO DAURA
Secció d'Història Local del CERE
Universitat Internacional de Catalunya

RESUM

En aquest article es presenta una breu ressenya dels religiosos dominics originaris del nostre bisbat de Tortosa, que, des del segle XVII fins entrat el XX han servit com a missioners en les terres de l'Extrem Orient adscrites a la província de l'orde de Predicadors, coneguda com del Santíssim Rosari. Una província bastíssima que comprèn l'est asiàtic des de Corea fins a l'actual Vietnam, amb Taiwan, la Xina, el Japó i les illes Filipines; totes amb comunitats catòliques que han sobreviscut fins avui en dia, amb la capitalitat històrica de Manila i avui la de Taipei (Taiwan, l'antiga Formosa). Uns religiosos que, tot mantenint el record de la seva terra i la seva família, s'integraven en les seves noves comunitats, practicaven els seus costums (no religiosos), coneixien els seus idiomes, portaven els seus vestits. Tots ells hi van deixar la seva empremta, i també formen part de la nostra història col·lectiva.

LA PROVÍNCIA DOMINICA DEL SANTÍSSIM ROSARI

Conquerides les illes Filipines per la Corona de Castella al llarg de la segona meitat del segle XVI, eclesiàsticament va passar a dependre des d'un primer moment de l'arquebisbat de Mèxic, fins el 1588.

Això no obstant, el 1579 es nomena el primer bisbe de Manila, el P. Domingo de Salazar. Dominic ell mateix, s'estableix en aquella capital acompanyat de religiosos franciscans, jesuïtes i un dominic (de fet, altres 19 dominics varen morir durant el viatge per una pesta).

En qualsevol cas, el nou bisbe dominic pertany a la província de l'orde de Predicadors denominada de Santiago amb seu a la metròpoli mexicana; però ja abans d'abandonar la ciutat proposa als superiors d'aquesta província la

creació d'una de nova amb seu a les Filipines, i que es fes càrrec de la predicació de l'Evangeli a l'Orient.

El sant pare Gregori XIII finalment dona la seva aprovació a aquest projecte el 1582; i el 1585, justament estant a Tortosa, el rei autoritza per reial cèdula l'embarcament d'una primera missió de 24 dominics cap a aquelles illes. Així neix la nova província de l'orde de Predicadors, fills de Sant Domènec, coneguda com *del Santíssim Rosari*, amb seu a Manila.¹ En aquesta capital es crea, entre altres, la Universitat de Sant Tomàs d'Aquino i el col·legi de Sant Joan Laterà, que segueixen regint els dominics.

A partir d'aquest moment la província inicia el procés d'expansió territorial per l'Extrem Orient, i així s'estableixen missions al Japó, Formosa (Taiwan), la Xina, Corea, les illes Marianes, Tonquín, Siam, Cambotja, les illes Moluques, etc.

Aquestes missions es nodrien de religiosos que, d'arreu dels convents de les altres províncies, canviaven i s'anaven incorporant a la del Santíssim Rosari. El mateix orde tenia uns visitadors que acudien als seus convents per promoure les missions, tot atraient nombrosos voluntaris. Religiosos que se sotmetien a tota una llarga sèrie de penalitats, en uns viatges molt llargs, amb diverses escales (Mèxic, Moluques, Filipines, etc.), en els quals s'havien de superar els problemes d'adaptació inevitables (malalties, clima), formar-se en noves llengües, establir-se en territoris i zones sense cap mena de comoditat, crear nous nuclis de població cristians, etc.

El segle XIX l'orde, i per ell la seva província del Santíssim Rosari, es planteja la conveniència d'obrir uns centres a Espanya per a la formació d'un noviciat destinat a les missions. I es decideix a aquest efecte fundar un nou convent dedicat a sant Domènec a la localitat d'Ocaña (a Toledo) el 1830; i encara el 1875, recuperat el seu antic convent de Sant Tomàs d'Aquino d'Àvila (després de la desamortització), aquest també es destina a la formació de nous missioners. Tots dos segueixen avui vinculats a la mateixa província.

LES MISSIONS

Les terres de missió dividides en tantes altres diòcesis administrades habitualment per vicaris apostòlics són governades des de Roma per la Congregació coneguda com *De Propaganda Fide*, avui denominada per a l'Evangelitització dels Pobles. La mateixa congregació reparteix els territoris missionals i els encomana als diversos ordes religiosos, que se n'ocupen sota la direcció d'un vicari apostòlic, com dèiem. La norma general és la de reservar les seus episcopals a religiosos i sacerdots nadius del territori, però mentre això no sigui possible, aquestes seus són encomanades a uns vicaris missioners estrangers, que exerceixen de bisbes, tot i rebre també la dignitat episcopal amb un títol *in partibus infidelibus*. Un vicari que serà membre de l'orde al qual l'Església ha confiat l'evangelització d'aquell districte.

A més, cada un dels ordes que treballaven en aquestes diòcesis designaven un vicari provincial delegat del titular de la seva província, que coordinava els seus membres, sota la direcció comuna del vicari apostòlic corresponent.

Pel que fa als dominics de la província del Santíssim Rosari, aquests estableixen especialment les seves missions en aquests països:

— Filipines, a més dels seus centres a la capital: creen missions a les províncies de Batan, de Pangasinan, de Cagayan, de la Vall d'Ituy, d'Irraya, territori dels Mandaya i les Babuyanans (illes entre Luzon i Cagayan).

— Japó: a les illes de Kiushiu i Shikoku, al sud de l'arxipèlag.

— Formosa (Taiwan):² s'instal·len en llocs al nord de l'illa, com Tamsui, Kimpauli, Taparri, Senaar, etc.; però es perden l'illa i les missions el 1642.

— Xina: els dominics s'estableixen a les províncies de Fujian (sobretot), Zhejiang, Shandong i Jiangxi.

— Tonquín:³ es creen missions en les províncies de Nam-Dinh, Hung-Yen, Hai-Duong i Bac-Ninh.

ELS RELIGIOSOS⁴

Els bisbats catalans compten amb diversos convents dominics i, de tots aquests, de tot Catalunya, en surten nous missioners cap a l'Extrem Orient, ja des dels primers temps de la nova província del Santíssim Rosari.

Pel que fa a la diòcesi de Tortosa, la major part van a Filipines, i s'instal·len en les seves diverses missions. Alguns, els menys nombrosos, van a la Xina i a Tonquín (avui zona nord del Vietnam).

Del conjunt de tots els que provenen de la seu tortosina, dos destaquen especialment per haver patit el martiri en aquells territoris, i haver estat canonitzats: són els sants Pere M. Sans Jordà i Francesc Gil de Frederich Sans. El primer, d'Ascó, a la Xina, i el segon, de Tortosa, a Tonquín. Destaca el primer per la seva condició de bisbe, el primer martiritzat a la Xina, i pel seu paper en el conflicte que durant el seu episcopat va revifar sobre la pràctica catòlica de determinats ritus xinesos.

De tots ells, en tot cas, hem de remarcar la seva condició també de cronistes; tots informaven periòdicament sobre l'estat de les seves missions. Informes que anaven molt més enllà de les qüestions merament religioses; que aporten molta informació de tot ordre sobre el lloc i el país on treballa cada missioner. Per això podem dir que tots ells esdevenen, també, testimonis privilegiats del moment històric que viuen en cada país.

Els canonitzats⁵

PERE M. SANS JORDÀ

Pere M. Sans Jordà, d'Ascó, nascut el 2 de setembre de 1680 i batejat com a Pere Josep Andreu. Ingressa al convent dominic de Lleida i hi professa

canviant el nom pel de Pere Màrtir, el 6 de juliol de 1698. És ordenat sacerdot el 20 de setembre de 1704, pel bisbe de la Seu d'Urgell, ja que va estudiar al seminari que l'orde tenia al convent de Tremp.

El 1708 és assignat al convent de Sant Ildefons de Saragossa, i d'allí s'incorpora a la província del Santíssim Rosari. Arriba a les Filipines el 1713, i passa a la Xina el 1715, adscrit al districte de Fogan; el 1718 és nomenat vicari provincial de l'orde en aquella diòcesi. Hi pateix greus persecucions, fins que se li ordena refugiar-se a Canton el 1730; allí rep el nomenament de coadjutor del vicari general de Fujian (el pare Magí Ventallol), i el de bisbe de Mauricastre (a l'antiga Armènia, *in partibus infidelibus*); i és consagrat el 1732 pels bisbes de Nanquín, Macau i Pequín.

El 1738 torna a la missió de Fogan. Després d'una intensa activitat pastoral, pateix nova persecució, i com a vicari apostòlic ha de fer front als conflictes que, sobre la vigència i aplicació en la pràctica catòlica de certs ritus confucionistes, se susciten i amb major virulència que en altres ocasions anteriors. Ritus prohibits pel sant pare Benet XIV per Butlla de 1742, després d'una llarga pugna amb els jesuïtes que n'eren favorables; però en compliment d'aquesta ordre papal, Pere M. Sans, com a vicari apostòlic i fidel a l'autoritat papal, dicta una cèlebre pastoral el maig de 1745 adreçada als missioners de la seva diòcesi manant-los acatar-la i jurar complir-la.

Aquest conflicte complica més la relació amb les autoritats locals, que veuen els missioners estrangers com perillosos enemics, que prediquen una fe estranya i contrària als seus propis costums, i que obeeixen senyors diferents de l'emperador, a qui anomenen *el Senyor del Cel*.

Finalment s'ordena la detenció de Pere M. Sans i els seus companys. Pere M. Sans és detingut el juny de 1746 a Moyang. Des d'aquesta ciutat és traslladat a Fogan, i allí amb altres quatre companys seus missioners i altres cristians de la seva comunitat foren conduïts fins a Fuzhou (el 5 de juliol), on romangueren per a ser jutjats i condemnats a mort. Pere M. Sans fou executat el 26 de maig de 1747.

El sant pare Benet XIV, en el consistori de 16 de setembre de 1748, n'exalta la seva mort i el proclama màrtir insigne. Beatificat per Lleó XIII el 14 de maig de 1893, fou canonitzat per Joan Pau II l'1 d'octubre de 2000 (amb altres 119 màrtirs a la Xina, molts dels quals nacionals d'aquell país).

Pere M. Sans és avui venerat a la Xina, fins i tot per l'Església catòlica nacional xinesa (no romana), en temples com la mateixa catedral de Fuzhou.

FRANCESC GIL DE FREDERICH SANS

Francesc Gil de Frederich Sans és de Tortosa (Baix Ebre), on neix el desembre de 1702. Va professar el 1718 al convent de Santa Caterina, de Barcelona. Estudià en aquest convent i també en el d'Oriola. Ordenat sacerdot al convent de Tremp el 1727, cal destacar que fou membre de la Reial Acadèmia de Bones

Lletres de Barcelona. Però el 1730 deixa el país i va a Manila; el 1731 és destinat a Binalatongan, de la província de Pangasinan.

El 1733 és nomenat vicari provincial, el 1735 s'ofereix voluntari per anar a Tonquín, i l'adscriuen als districtes de Ke-men, Bac-trach i Cao-mai. Pateix diverses persecucions, fins que és detingut l'agost de 1737 a Luc-Thuy-Ha; jutjat, és condemnat a mort el 1738. Malgrat tot, durant cert temps, va poder exercir el seu ministeri des de la mateixa presó, fins el 22 de gener de 1745 quan és executat decapitat després de refusar trepitjar la creu i destrossar una imatge de la Mare de Déu.

Beatificat per Pius X el 1906, Joan Pau II el canonitza el 19 de juny de 1988.

Altres religiosos

Hi ha després diversos religiosos que provenen de pobles del bisbat de Tortosa, que almenys fins el segle XIX acostumen a professar en tants altres convents catalans i valencians, i algun d'aragonès, però que després ja el segle XIX ingressen directament en el convent d'Ocaña per preparar-se per a les missions asiàtiques. Solament dos no hi són originaris, però els incloem perquè estudiaren al seminari tortosí. En fem relació i ressenya, de tots ells, segons la seva destinació i els segles en els que viuen; tot destacant que del poble on en surten més és la Bisbal de Falset.

FILIPINES

S. XVI-XVII

Lluís Mas, bé que de Mallorca, ingressa al convent de Tortosa (Baix Ebre). Se'n desconeix la data de naixement, però mor el 1604. És destinat a les illes Filipines, per bé que mor a l'any d'arribar a Lalo, sembla que enverinat pels indígenes que no volien que els prediqués.

S. XVIII

Josep Sales, de Catí (Alt Maestrat). Tampoc no en coneixem la data de naixement, però mor el 1726, a Abulug (Filipines). Prové del convent de València, i va a les Filipines molt jove, tot sent encara diaca; és professor de filosofia a la Universitat de Sant Tomàs de Manila. Destinat a Cagayan, en diverses poblacions de la província fins el 1722. Torna a la Universitat, i finalment és enviat de nou i mor a Cagayan.

Joan Comos, natural de Sant Mateu (Baix Maestrat). Sols sabem que està al convent de Manila, on mor entre 1721 i 1722.

Marià Escrich, d'Onda (Castelló de la Plana). Nascut el 1712, professa al convent de Tortosa (de Nostra Senyora del Roser), i passa al col·legi de Sant Domènec i Sant Jordi de la mateixa ciutat. El 1737 és a Manila, on exerceix com professor de gramàtica llatina i humanitats a la universitat tomasiana fins

el 1739. Destinat després a la província de Pangasinan, s'instal·la a Calasiao fins el 1743, per tornar a Manila, on mor el 1744.

Josep Roher, de la Pobla de Benifassà (Baix Maestrat). Neix el 1727, i professa el 1745 al convent de Santa Caterina de Barcelona. Arriba a Filipines el 1752, i va destinat a les missions d'Ituy (Nova Biscaia), al lloc de Bayombong. El 1755 passa a Manila, però el 1757 ha de deixar les illes per raons de salut, el 1757 és a Acapulco, i el 1759 se li dóna llicència per tornar a Barcelona.

Miquel Serrano, de Caseres (Terra Alta), fill del convent de Saragossa i col·legial de Sant Jordi a Tortosa. Nascut el 1731, als 17 anys ingressa al convent, i als 21 s'adscriu a la província del Santíssim Rosari. Ordenat sacerdot el 1755 a Samal, província filipina de Batan, allí hi resta fins el 1757; després passa a Binondo, i torna a Batan fins ser nomenat vicari de Samal el 1759. Els anys següents ocupa altres vicariats a Abucay i Batan successivament fins el 1768, quan passa a administrar la província d'Ilo-Ilo i l'illa de Negres fins el 1773. Acabat de nomenar vicari de Guilhungan, mor a l'illa de Negres a principis de 1773.

Pere Madico, de Garcia (Ribera d'Ebre). Nascut el 1758, el 1777 ingressa primer al convent de Santa Caterina de Barcelona, i després al col·legi d'Oriola. Finalment s'incorpora a la província del Rosari als 27 anys. Arriba a Filipines el 1785, destinat primer a Ilocos Sud (avui, La Unión), i després se li encomana la parròquia d'Aringay (1789-1794). El 1794 torna a Manila, i el 1803 torna a Barcelona.

Tomàs Gaya, de Tortosa (Baix Ebre). Nascut el 1761, ingressa al convent de Sant Pere Màrtir de Cervera (Lleida) el 1777, i el 1785 passa a la província del Rosari. El 1789 és nomenat vicari d'Angadanan (província filipina d'Isabela), on mort prematurament el 1790.

Miquel Homdedeu, de Cabassers (Priorat). Nat el 1779, professa al convent de Santa Caterina de Barcelona el 1796. Destinat a la província de Cagayan, de Filipines, fou vicari de Sant Raimon de Malaueg, i encarregat de les missions de Sant Francesc de Maoanan i de la Santa Creu de Gumpat, on mor el 1806.

Lluís Vilanova, també de Tortosa (Baix Ebre). Nat el 1779, professa el 1799 al convent de Santa Caterina de Barcelona. Arribat a Filipines, el 1805 és destinat a Tonquín (Vietnam), i s'instal·la a Tralu, on mor el 1809.

Antoni Pujol, de Flix (Ribera d'Ebre). Neix el 1778, i el 1800 professa al convent de Sant Miquel, de Montsó. Destinat a Manila, passa algun període a Cagayan; mor el 1812 a Manila.

S. XIX

Manuel Arín, natural de Benicarló (Baix Maestrat), on nasqué el 1816. El 1830 professa en el convent del Santíssim Rosari d'Ulldecona, i arriba a Filipines el 1842. El 1845 és destinat a Pangasinan, a la missió de Lingayen. Nomenat vicari de la parròquia de Sant Isidre, malaltís és retirat a Magaldan el 1860. El 1864 passa al poble de Malasiqui fins el 1868, quan és traslladat

una altra vegada a Magaldan. El 1873 és assignat finalment al convent de Manila, on mor el 1881.

Pere Vilanova, de Sant Mateu (Baix Maestrat). Nascut el 1818, pren l'hàbit en el convent de Sant Antoni de València, i professa en el de la seva vila, dedicat a Nostra Senyora dels Reis, el 1834. Va estudiar al seminari de Tortosa. Fou exclaustat, i mentrestant va servir com a capità de cavalleria en l'exèrcit de Don Carlos en la primera guerra carlina. Acabada la guerra, es trasllada a Roma, on pren els vots definitius i és ordenat sacerdot. El 1845 s'incorpora a la província del Rosari, i arriba a Manila el 1847 destinat a la província de Pangasinan, on exerceix en les localitats de Binmaley, Sual, San Isidro i Aguilar. El 1856 és nomenat vicari provincial d'aquella província filipina, i definidor del capítol provincial el 1859. Ja el 1871 és designat prior provincial. Durant el seu mandat és quan el convent d'Ocaña queda definitivament sota la jurisdicció de la província del Santíssim Rosari, i també s'erigeix el col·legi per a la província en l'antic convent d'Àvila. És autor d'un *Diccionario de la lengua de Pangasinan*, publicat a Manila el 1865. En aquesta ciutat mor el 1873.

Josep Maria Trobat Gomban, de Tortosa (Baix Ebre). Hi neix el 1840. Pren l'hàbit al convent d'Ocaña (Toledo) el 1859, i professa amb els vots definitius el 1863. L'any 1864 arriba a Manila, on acaba els seus estudis de teologia, i el 1865 és destinat a Tonquín oriental. Aficionat a la fotografia, en deixà un testimoni gràfic important. Primer residí a Tien-chu, i el 1869 és assignat a Ilagan, en la Isabela de Luzon; després passa a Indan, en la província de Cavite, i ja el 1871 se li assigna la vicaria de Santa Creu de Malabon. El 1873 torna a Manila, on és nomenat mestre de novicis del seu convent fins el 1875, quan se li encomana la vicaria de Samal, província de Batan, per a després ser traslladat a Santa Rosa de la Laguna el 1878. El 1882 torna a la Península per fer-se càrrec dels novicis del convent d'Ocaña; el 1890 és traslladat al convent d'Àvila com a vicerector del col·legi i director de Tercer Orde (laicat dominicà), i finalment és destinat a la casa de la província a València, on mor el 1901.

Tomàs Monforte, de Catí (Alt Maestrat). Hi neix el 1849. Pren l'hàbit el 1864 en el Col·legi d'Ocaña, pronunciant els vots solemnes el 1868. Traslladat a les illes Filipines, a Manila estudia teologia i és ordenat sacerdot el 1872. És assignat a Náic, província de Cavite. El 1874 se'l fa responsable de la Casa de Alfonso, i el 1878 passa a Indan. L'any següent és designat vicari de Pilar, lloc de Batan. El 1881 torna a la península, al mateix Col·legi d'Ocaña, d'on n'esdevé el cronista el 1890. El 1891 és destinat per assistir el nou bisbe de Canàries, també dominic; i allí resta fins la mort d'aquell el 1908. Aleshores torna a la Península, i passa a residir a Barcelona, on mor el 1928.

Antoni Ferrer, de Figueroles (Alcalatén, fins el s. xx del Bisbat de Tortosa). Nascut el 1864, pren l'hàbit a Ocaña el 1881, i professa a Àvila solemnement el 1885. El 1890 és a les Filipines, i se li assigna Pangasinan, però mor a Tubuang poc temps després.

Josep Serres Buixeda, de la Pobla de Massaluca, on neix el 1868.⁶ Ingressa al convent d'Ocaña el 1886, on fa la professió solemne el 1890. Ja a Filipines,

el 1906 és destinat a les illes Batanes, on fins i tot pateix captiveri el 1898 empresonat pels insurrectes tagals. Passa després a Cagayan, i torna a Manila el 1900, però aviat s'instal·la de nou a les Batanes, on resideix uns quants anys i exerceix de vicari provincial (1917-1925). Al final, malalt, és obligat a tornar a Manila, però mor abans d'emprendre el viatge el 1927. És autor de diverses obres, entre les quals destaquen: *Catecismo de la doctrina cristiana*, *Diccionario ibatan-español*, *Vocabulario ibatan-español*, i una *Història de la província de Batanes y de sus misiones*.

Josep Ferrer, de Benicarló (Baix Maestrat). Neix el 1874, pren l'hàbit a Ocaña el 1900, i allí fa la professió solemne el 1904. Es trasllada a la casa de la província de València fins el 1906, quan torna a Ocaña des d'on surt cap a Manila el 1908. L'any següent s'assigna a Cagayan; torna a Manila el 1917 per dirigir el col·legi de Sant Joan Laterà. Allí mor el 1938.

XINA

Jaume Masip Masip, de la Bisbal de Falset (Priorat). Neix el 1865, i ingressa al convent d'Ocaña el 1881; el 1885 professa solemnement a Àvila. Ordenat sacerdot a Manila el 1889, és instituït missioner a Fujian (Xina) el mateix any (hi coincideix durant uns quants anys amb el seu germà Josep); passa després a Jiangxi i, finalment, a Jiangsu. El 1907 és nomenat vicari provincial d'aquella zona. Hom destaca l'alt nivell que va adquirir en el coneixement de l'idioma xinès. El 1914 cau greument malalt i és retornat a Espanya, destinat a l'escola apostòlica de La Mejorada (Olmedo, Valladolid). El 1917 és traslladat a Àvila, on assisteix al mestre dels novicis; serà definidor per la seva província del Rosari en el Capítol General de l'orde tingut a Astúries el 1919; és nomenat director de la revista *Misiones Dominicanas*, fins el 1927 quan el nomenen vicari provincial de les cases de la seva província a Espanya i s'instal·la a Madrid. El 1931 torna al convent de Sant Tomàs d'Àvila com a vicerector. Imparteix moltes conferències i publica molts articles en diverses revistes sobre l'obra missional i d'espiritualitat en general. Mor a Àvila el 1953. Treballs seus publicats són: *Estudio sobre el matrimonio chino*, *Estudio sobre la numismática china*, *Gramática del idioma mandarín*, un *Catecismo de misiones*, *Catecismo mayor de Pío X* i *Por tierras de Oriente*, així com nombrosos articles.

Agustí Masip Masip, de la Bisbal de Falset (Priorat, germà de Jaume Masip). Nascut el 1859, pren l'hàbit a Ocaña el 1881, i professa solemnement el 1887 al mateix convent. Destinat a les illes Filipines passa a ensenyar al Col·legi de Sant Joan Laterà; el 1893 és enviat a Hong Kong com a assistent del procurador missional, i dos anys després torna a Filipines assignat a la seva Universitat de Sant Tomàs. Després passa al col·legi de Sant Albert, a Dagupan (Pangasinan). El 1898 és detingut pels insurrectes tagals, i mor a la presó malalt durant la revolta filipina contra Espanya.

Joan Masip Ferrer, també de la Bisbal de Falset (Priorat). Hi neix el 1869; pren l'hàbit a Ocaña el 1885, i professa els vots solemnes el 1889 a Àvila. El 1893 és ordenat sacerdot ja a les illes Filipines, en el noviciat del seu convent;

i el 1894 és destinat a Fujian, tot fent-se càrrec de la missió de Ping-Hay, i després de la de Ting-Tau. Mor a Hin-Hoa el 1906.

Josep Masip Masip, de la Bisbal de Falset (Priorat), on neix el 1870 (germà dels altres dominics missioners Jaume i Agustí Masip). Ingressa a Ocaña el 1886, i professa solemnement el 1890 a Àvila. Fou destinat a Hong Kong el desembre del mateix any, des d'on passa a Fuzhou, capital de Fujian, i després a Tenping, Tsianglo, Nanjing i Suqian. El 1912 és assignat a la ciutat de Shau-u-fu, on mor el 1918.

Josep Vicent Blasco Montforte, de Catí (Alt Maestrat). Allí neix el 1871; pren l'hàbit al convent d'Ocaña el 1886, i fa els vots solemnes a Àvila el 1890. Destinat a Manila és ordenat sacerdot el 1895; se l'assigna a Formosa (Taiwan), on viatja fent escala a Hong Kong i a Emuy; els seus superiors allí decideixen que es quedi a la Xina. Va patir la persecució de 1903, de la qual va poder fugir. El 1912 era a Changzhou, on se li havia encarregat la construcció d'un hospital i uns asils. El 1914 és nomenat vicari provincial, i mor el 1920 en aquella mateixa ciutat de Changzhou. És autor també de diverses obres: *Boceto para un diccionario español-chino*, *Estado de la religión en China*, *Crónicas de China* i diversos articles.

Francesc Piñol Andreu, de Tortosa (Baix Ebre). Allí neix el 1873, pren l'hàbit a Ocaña i fa la professió solemne a Àvila el 1892. És ordenat sacerdot a Manila el 1898, i després destinat a la Xina, a la missió d'Emuy. Resideix a Changzhou, fins el 1916 quan torna a Filipines per ser de nou a Emuy el 1920. El 1938 és nomenat rector del seminari de Paishuiying; però arran la invasió japonesa de la Xina, ha de marxar cap a Hong Kong, al convent de Sant Albert Magne, per tornar finalment a Espanya, a Olmedo, com a director espiritual dels joves aspirants a dominics. Torna a Àvila i allí mor el 1955. Publica: *Diccionario español-chino del dialecto de Amoy*, *Gramática del dialecto de Amoy*, *Diccionario chino-español del dialecto de Amoy*, i altres treballs.

TONQUÍN (VIETNAM)

Domingo Martí, de Morella (Ports). Nascut el 1811, professa al convent de Predicadors de València el 1827. Va a Filipines el 1829, i allí és ordenat sacerdot el 1834. L'any següent és destinat a Tonquín, però finalment es queda a Filipines, a la província de Cagayan. El 1837 surt novament destinat a Tonquín i a l'imperi d'Annam; malgrat tot no pot arribar al seu destí i ha de tornar enrere, tot fent cap a Macau, d'on torna a sortir el 1838 per arribar ja al port de La-Phu, i finalment a Yen-Tri, on hi ha una important comunitat cristiana. Coincideix aquest moment amb una dura persecució en la qual s'ha empresonat el vicari apostòlic, al seu coadjutor i el vicari provincial de l'orde. El mateix P. Martí és nomenat vicari provincial, i el 1847 també coadjutor del vicari apostòlic, tot sent consagrat amb el títol de bisbe de les Tricomia (Palestina). Tornant a Manila i de pas per Hong Kong, mor el 1852. És autor d'obres com: *Año cristiano*, amb la vida dels sants de l'orde; unes *Memorias sobre XXVII venerables siervos de Dios que en los años 1838, 1839 y 1840 murieron*

por la religión católica en el vicariato apostólico del Tonkin Oriental, una Relación de la persecución y de los mártires de 1838 y parte del 1839, i diversos informes, pastorals i relacions.

Tomàs Guirro, de Vandellòs (Baix Camp), on neix el 1841. Estudia al seminari de Tortosa, i pren l'hàbit al convent d'Ocaña el 1862. El 1866 fa la professió solemne. Destinat a les Filipines, estudia a la Universitat de Sant Tomàs de Manila (Teologia); i és ordenat el 1868. Després és enviat al Tonquín oriental. Surt en direcció a Hong Kong, i des d'allí s'ha de traslladar a Macau (1869) per entrar ja a Tonquín per Cat-Bà. Dins el país ha d'aprendre l'idioma dels indígenes i se li encomana el districte de Phung-Xa, on crea una nova població exclusivament cristiana i separada dels infidels (davant dels problemes de convivència que se susciten). El 1871 és destinat a Mót, com a responsable del seu Col·legi de Llatí, però s'ha de desplaçar per diversos llocs, fugint de noves persecucions fins que pot tornar a Mót el 1872. Després s'estableix a Nam-Am, on existia un Beateri de l'Orde Tercera i Casa de la Santa Infància. Funda esglésies, crea un nou poblament sota la invocació de la Immaculada Concepció. Des de 1878 s'encarrega amb un altre religiós, dels processos de canonització dels darrers companys seus màrtirs. Ja conclosos, se li encomana el districte de Yen-Chi, de la província de Thay-Nguyen. Crea tres pobles nous: Thu Nuo, Dong Tuf i Trai Mai. El 1883 és nomenat vicari provincial, i s'instal·la a Sát. Encara es trasllada a Lien Dinh, on crea un nou districte, però ho ha d'abandonar tot després de patir l'assalt d'uns insurrectes. Finalment s'instal·la a Dong Xuyen, i després encara en el de Hai-Duong, per anar tot seguit al de Binh-Hoang. Mor finalment el 1917 amb fama de santedat i tingut per un model perfecte de missioner.

Josep Masip Sas, de la Bisbal de Falset (Priorat). Hi neix el 1861, i el 1879 pren l'hàbit al convent d'Ocaña, tot fent professió solemne el 1883 a Àvila. El 1886 arriba a Manila, i se l'envia de missioner a Tonquín, al lloc de Hai-Phong. Mor el 1918. No va tirar endavant, però se'n va arribar a demanar la beatificació. Cal dir que és el primer d'un grup de cinc dominics de la Bisbal, amb el mateix cognom Masip.

Alexandre García Foncuberta, de Calaceit (Matarranya), on neix el 1869. Va estudiar al seminari de Tortosa, on és ordenat el 1894. Tres mesos després ingressa a Ocaña, pren l'hàbit i el 1898 fa la professió solemne. Traslladat a Hong Kong, és assignat a Tonquín, primer al vicariat de Hai-Phong i, després, a Tra-Co. El 1922 és nomenat vicari provincial, i el 1926 prior provincial. El 1930 la Santa Seu el nomena vicari apostòlic de Hai-Phong. Mor el 1933.

Josep Calvet Balagué, de Tortosa (Baix Ebre). Neix el 1875, ingressa a Ocaña el 1890, i professa solemnement el 1894. És enviat a Hong Kong, on se l'assigna a les missions de Tonquín, al vicariat de Bac-Ninh. Se li encomanen els districtes de Ke-Cho, Yen-Mi, Ke-Bam i Hoa-Ioan. Mor el 1924.

Tomàs Blasco Monforte, de Catí (Alt Maestrat). Allí neix el 1875, pren l'hàbit a Ocaña el 1890, i fa la professió solemne el 1895. Embarca a Barcelona

en direcció a Tonquín, al vicariat de Bac-Ninh. Malalt, el 1906 es trasllada a Hong Kong, i l'any següent a Manila, per tornar a Espanya; és assignat al convent d'Àvila, on mor el 1929.

NOTES

1. Fr. Pablo FERNÁNDEZ (1958): *Dominicos donde nace el sol*, Talleres Gráficos Yuste, Barcelona.
2. Illa situada davant de la província xinesa de Fujian encomanada precisament als dominics i entrada privilegiada a la Xina continental, és ocupada pels espanyols el 1626.
3. L'actual nord del Vietnam, que limitava amb la Xina, Annam (el sud del Vietnam), i Laos.
4. Eladio NEIRA, Hilario OCIO, Gregorio ARNÁIZ (2000): *Misioneros dominicos en el Extremo Oriente*, 2 vols., Life Today Publications, Manila.
5. Sobre aquests dos sants podeu veure: Carmel BIARNÉS BIARNÉS (1980): *El beat Pere Sans d'Ascó. Un català universal*, Gràfiques Moncunill, Ascó. I Llorenç Galmés Mas (1988): *Francisco Gil de Federich. Dominico, académico, misionero y mártir en el Vietnam*, Instituto de España / Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona / Provincia Dominicana de Aragón, Barcelona.
6. De pare del Pinell de Brai i de mare d'Ascó, segons em diu l'amic Antoni Ferrer, de la Poble de Massaluça.